

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT
FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE

EU's energi- og klimapolitikk påvirker rammebetingelsene her til lands – hva kan vi forvente?

*Per Ove Eikeland
Fridtjof Nansens Institutt*

Presentasjon for Norges Vel frokostmøte 'Veien mot et
klimavennlig landbruk - bonden som energiprodusent',
22 mai, 2019

Fridtjof Nansens Institutt

Innhold

- EUs nye energipolitikk mot 2030
- Hvorfor ny politikk?
 - Erfaringer med 2020-politikken
- Konsekvenser og muligheter for Norge

Presentasjonen bygger på arbeid i prosjektet Reform of EU Internal Energy Market Policies: Implications for the Norwegian Energy Policy Strategy (REMAP), finansiert av ENERGIX-programmet (NFR)

EUs nye energipolitikk

- Politisk enighet 2018 om reform av energipolitikk (Clean Energy Package)
 - 8 rettsakter: fornybar energi, energieff., markedsdesign og ny styringsregulering
 - Energipolitiske mål mot 2030 på vei mot fundamental klimaomlegging i 2050:
 - Fra 20 % (2020) til 32 % andel fornybar energi (bindende på EU-nivå)
 - Transport 14 % fornybar (mål for gradvis økt bruk av avfallsbasert og utfasing av mat/for-basert biodrivstoff); varme/kjøling 1 % økning i fornybar per år
 - Fra 20 % (2020) til 32,5 % forbedring i energieffektivitet (0.8 % sparekrav per år)

Retningsendring i energipolitikken

- Ny politikk koordinerer fornybar- og energimarkedspolitik
 - Fornybar energiproduksjon underlegges generelle markedsregler
 - Prioritert tilgang til nett faller bort
 - Finansielt balanseansvar innføres
 - MEN: unntak for småprodusenter (400/200 kW)
 - Markedsregler for å fremme fornybar energiproduksjon
 - bedre muligheter for fornybar energi å delta i organiserte engros- og detaljmarkeder

Retningsendring i energipolitikken

- Ny energimarkedspolitik
 - økt vekt på utvikling og balansering av lokale energisystemer, lokal markedsutvikling for å fremme konkurranse og handel i detaljmarkedet
 - 'Tredje energimarkedspakke (2009) la hovedvekt på utvikling av effektivt engrosmarked ved etablering av felles markedsplattformer og grensekryssende infrastruktur

Utvikling av lokale energisystemer

- Fornybardirektivet
 - Definerer rettigheter/plikter for småskala lokale aktører: individuelle og grupper av selvforsynere (fornybare energifelleskap) samt aggregatorer
- Den nye markedspolitikken (el-direktiv)
 - Definerer spesielle rettigheter og plikter for småskala 'aktive forbrukere' og 'borger-energifelleskap'
 - Ny ramme for lokale nettselskaper (DSO) i utvikling av lokale energisystemer

Definisjon 'fornybar selvforsyner'

- 'renewable self-consumer' ... sluttbrukerkunde som produserer fornybar elektrisitet for eget konsum på sitt område, eller hvis tillatt av medlemsstatene, på andre områder, og som kan lagre og selge denne
- For ikke-husholdningskunder gjelder at aktiviteten ikke er primært en kommersiell/yrkesmessig aktivitet
- 'jointly acting renewable self-consumers' en gruppe kunder lokalisert i same bygning/leilighetskompleks

Def. 'fornybart energifelleskap'

- En selvstendig juridisk enhet som:
 - er basert på åpen og frivillig deltakelse ... kontrollert av aksjeholdere eller medlemmer lokalisert nær det fornybare energiprojektet ... som eies av og er utviklet av denne enheten;
 - består av naturlige personer, lokale myndigheter, inkludert kommuner, eller små/mellomstore bedrifter;
 - hvis primære hensikt er å gi miljømessige, økonomisk og sosiale fordeler for sine medlemmer eller lokalsamfunn heller enn finansiell profitt.

Definisjon 'Aktiv kunde'

- Sluttbrukerkunde/gruppe av kunder som forbruker eller lagrer elektrisitet produsert på sitt/sine områder, eller, hvor tillatt av medlemsstater, på andre områder; selger selvprodusert elektrisitet; deltar i fleksibilitets- eller energieff.-ordninger
- gitt at disse aktivitetene ikke er primært av kommersiell/yrkesmessig art

Definisjon 'borger-energifellesskap' (citizens energy community)

- kan være engasjert i elektrisitetsproduksjon, distribusjon og forsyning, konsum, aggregering, lagring, energieffektiviseringstjenester, fornybar energiproduksjon, ladestasjoner for elkjøretøy, eller andre energitjenester til aksjeholdere eller medlemmer;
- Hvem kan delta?
 - samme som fornybardirektivet men også 'mikrobedrifter'

Hvilke rettigheter/plikter?

- Medlemsland skal sikre selvforsynere av fornybar el, individuelt eller gjennom aggregatorer rett til å:
 - produsere, lagre og selge overskudd gjennom PPA, elselskaper eller peer-to-peer handel
 - forbruke fra eller levere el til nettet uten diskriminerende eller uproporsjonale prosedyrer, avgifter og nettavgifter som ikke reflekterer kostnader;
 - bruke el laget på området uten avgifter; el lagret på området til senere bruk skal ikke ilegges dobbelavgift
 - opprettholde rettigheter/plikter som sluttkunde

Hvilke rettigheter/plikter?

- skal motta godtgjørelse for strøm levert til nettet som reflekterer markedsverdi og kan ta hensyn til verdi for miljø og samfunn
- Unntak fra regel om elavgifter:
 - Ikke-diskriminerende/forholdsmessige avgifter mulig for el som produseres på området hvis produsenten også mottar statlig støtte; hvis andelen selvforsynt el overstiger 8 % av totalt installert kapasitet for et land (og kostnads-nytte analyse viser en signifikant byrde for finansiell bærekraft til elsystemet ... eller blir produsert i større anlegg

Hvilke rettigheter/plikter?

- Plan- og bygningslover og forskrifter
 - Myndigheter på nasjonalt, regional og lokalt nivå skal legge til rette for integrasjon og spredning av fornybar energi, inkludert fra fornybar selvforsyning og fornybare energifelleskap samt bruk av uungåelig overskuddsvarme/kjølig i sin planlegging (inkludert arealplanlegging og infrastrukturplanlegging)
 - Introdusere relevante virkemidler i bygningsreguleringer for å øke andelen av alle former for fornybar energi

Hvilke rettigheter/plikter?

- Informasjon og konsesjonsprosesser
 - Medlemsland skal sikre kontaktpunkt og manual for utviklere av fornybar energiprojekter (også online) som vedrører spesielt småskala- og selvforsyningsprosjekter, samt link til relevant konsesjonsmyndighet.
 - at konsesjonsprosessen for fornybar energi skal ikke ta lenger enn to år (tre år ved spesielle omstendigheter); for småskala anlegg (mindre enn 150 kW): 1 (2) år

El-direktivet: utvikling lokale energisystemer

- Medlemsland skal introdusere nettutviklingsplaner for distribusjonssystemer for å understøtte integration av fornybar energi, lagringsanlegg, elektrifisering av transport, annenhvert år, men kan velge å unnlate nettselskaper med færre enn 100,000 kunder
- Nettoperatører skal ikke eie, utvikle, styre eller drifte energilagringsanlegg og ladestasjoner men utvikle markeder og bruke anbud for systemtjenester
 - Unntak hvis ikke interesse i markedet og tillatt av nasjonal regulator
- Regulator skal konsultere interesse hvert femte år

Hvorfor markedstilpasning av fornybar?

■ Erfaringer fra 2020-politikken

- Iverksettelse av 2020-mål gjennom garanterte priser og prioritert innmating (feed-in-tariffer)
 - Ingen risiko for produsenter og massive investeringer
- Innfasing av store mengder ny el på kort tid ga en rekke problemer
 - Engrosprisfall men økning i sluttbrukerpriser
 - Innføring av nye subsidier (kapasitetsmekanismer)
- Tilpasning startet med statsstøtteregler fra 2014
 - ‘feed-in-tariffer’ utfaset unntatt for småprodusenter
- Teknologitvutvikling og kostnadsreduksjon
 - minsker behovet for spesialregler

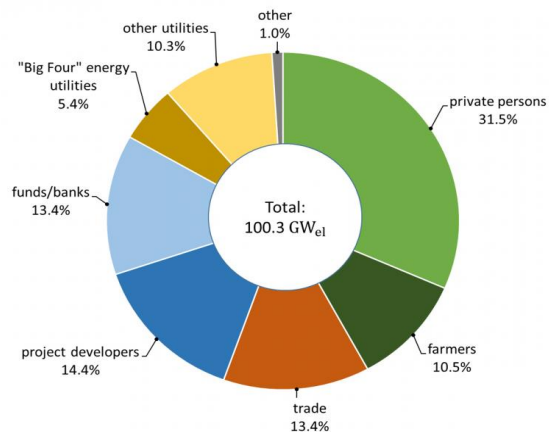
Hvorfor lokal systemutvikling og rettigheter til lokale aktører?

- Erfaringer fra 2020-politikken
 - Småskala selvforsyning og energifelleskap (samvirker) står for en betydelig andel av investeringene i fornybar energi (Tyskland, Danmark, UK)
 - Problemer med aksept mindre ved lokal småskalautvikling
 - Unngå eskalerende kostnader ved investeringer i sentral og lokalnett
 - Lokal økonomisk utvikling og arbeidsplasser
 - Deltakelse, energidemokrati
 - Alle må med hvis omstillingen skal lykkes

Ownership structure of installed renewable power generation capacity in Germany 2016.

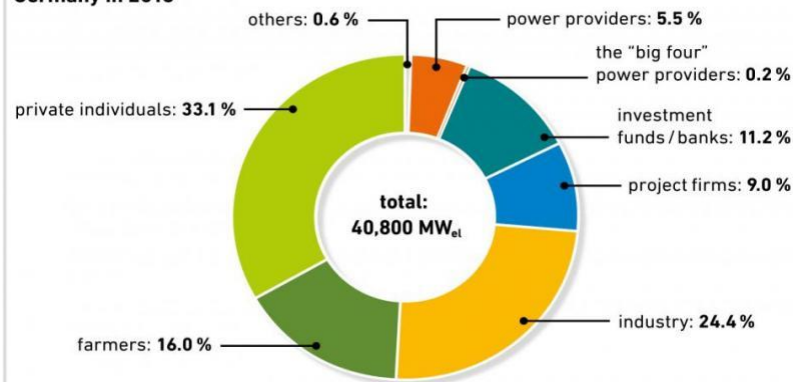
Data: trend:research, AEE 2017.

© BY SA 4.0

Ownership structure of photovoltaic systems

Distribution of owners of installed capacity for power production in Germany in 2016

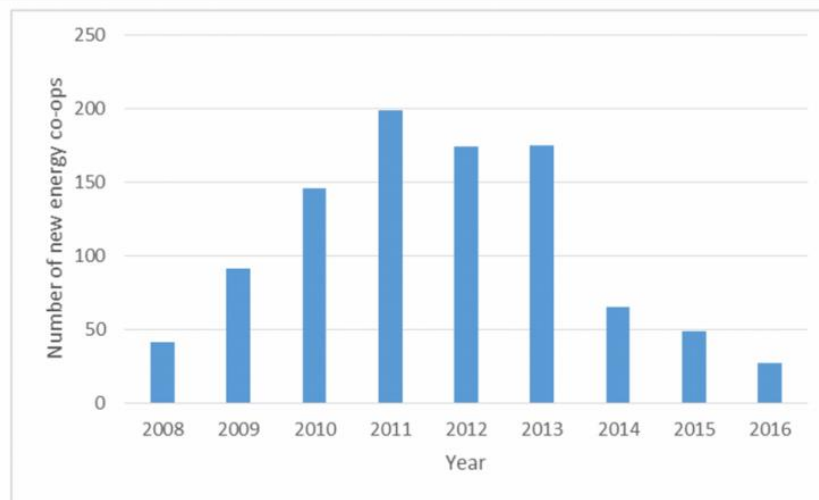
Source: trend:research as of 12/2017

© 2018 Renewable Energies Agency

Number of new energy cooperatives per year in Germany 2008 - 2016

Data: Leuphana University of Lüneburg 2017.

© BY SA 4.0

FRIDTJOF NANSENS INSTITUTT
FRIDTJOF NANSEN INSTITUTE

www.fni.no

Konsekvenser for Norge

- Elmarkedspolitikken har hovedfokus på utvikling av sentralisert engrosmarked
 - Systemforskriften gir begrenset rolle til lokal systemutvikling
 - Må forskrift om lokale energiutredninger gjeninnføres?
- Plusskundeordning – tilpasning til det nye begrepet ‘aktiv kunde’?
- Monopolkontrollforskriften
 - Økt rolle og nye krav til lokale nettselskaper om å etablere markeder for balanseløsninger?

Konsekvenser for Norge

- Nytt offentlig informasjonssystem?
- Tilpasning av konsesjonssystemet?
- Konsekvenser for nettselskapene:
 - Mer aktiv planlegging for utvikling av lokale energisystemer

Lokal systemutvikling - muligheter

Lokal systemutvikling - muligheter

